

Höreda kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Höreda socken i Eksjö kommun, Jönköpings län, Linköpings stift

Höreda kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Höreda socken i Eksjö kommun, Jönköpings län, Linköpings stift

Jönköpings läns museums dnr: 371/2017

Rapport och foto: Charlotte Mårland

Grafisk mall: Anna Stålhammar

Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2019

Innehåll

Inledning.....	5
Inventeringens uppläggning.....	5
Allmän kyrkogårdshistorik.....	6
Tre vanliga gravvårdstyper.....	8
Lagstiftning.....	8
Kulturmiljölag (1988:950).....	8
1 kap. Inledande bestämmelser.....	8
4 kap. Kyrkliga kulturminnen.....	9
Begravningslag (1990:1144).....	9
7 kap. Gravrätt.....	9
Gravrättens upphörande.....	10
Allmänna skötselråd.....	11
Höreda kyrka och kyrkomiljö.....	12
Kyrkogårdens historia.....	12
Beskrivning av kyrkogården idag.....	13
Allmän karaktär.....	13
Omgärdning.....	13
Ingångar.....	14
Vegetation.....	14
Gångsystem.....	14
Gravvårdstyper.....	14
Byggnader.....	15
Beskrivning av kvarter.....	15
Kvarter A.....	15
Kvarter B.....	16
Kvarter C–D.....	17
Kultuhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet.....	20
Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården.....	21
Administrativa uppgifter.....	22
Referenser.....	23
Arkiv.....	23
Tryckta källor och litteratur.....	23
Urval Kultuhistorisk värdefulla gravar.....	24

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

På uppdrag av Södra Vedbo pastorat har Jönköpings läns museum tagit fram föreliggande inventering och förslag till bevarandeplan för Höreda kyrkogård. Fältarbetet har genomförts under hösten 2018. Resultatet har därefter diskuterats med uppdragsgivaren och sammanställts.

Kyrkogårdar och begravningsplatser utgör en viktig del av landets kulturarv och deras kulturvärden regleras av kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar kan också skyddas av begravningslagen. I första hand är det Svenska kyrkan som har ansvar för att förvalta detta kulturarv med hänsyn till dess värden. Därför är det angeläget att kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden kartläggs och preciseras. En viktig del av värdena ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

En bevarandeplan är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara till hjälp och vägledning vid vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planen kan även fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av exempelvis tillståndsärenden.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en översiktlig historik över kyrkogården, en beskrivning med fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriska värden samt avslutningsvis en katalog över särskilt värdefulla gravar.

Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering på kyrkogården samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har varit aktuella kyrkoarkiv på Landsarkivet i Vadstena, Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur, exempelvis hembygdslitteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia.

För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. Den kulturhistoriska bedömningen av kyrkogården i allmänhet har gjorts i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv, utan kan vara föremål för omvärderingar. Vid bedömningen har hänsyn tagits till varje enskild kyrkogårds historia och egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den övergripande kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar, utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort.

Inför planerade förändringar eller större underhållsåtgärder krävs i regel tillstånd från länsstyrelsen.

En av länders få bevarade kyrkobalkar finns i Brandstorp i Habo kommun.

Den förindustriella kyrkogården var en ängsmark med endast få vårdar av beständigt material. Här har karaktären blivit bevarad på Ornunga gamla kyrkogård, Vårgårda kommun.

Rapporten avslutas med själva inventeringen av kulturhistoriskt värdefulla gravplatser, vilken är avsedd att fungera som en bevarandeplan. Gravarna och deras utsmyckning redovisas i tabellform med text och fotografier samt på en gravkarta. De kulturhistoriskt värdefulla gravarna är kategoriserade i två grupper: *I. Mycket värdefulla* (som i första hand föreslås bevaras på plats) och *II. Värdefulla* (som bör bevaras eller återanvändas på plats eller i andra hand placeras på annan del av kyrkogården beroende på vari värdet består).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Charlotte Mårland vid Jönköpings läns museum under 2018. Vid urvalet av kulturhistoriskt värdefulla gravar har samråd förts med pastoratet.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen och i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravnings seder är att platsen för begravingarna skulle vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur, men vanligare var att den var uppförd av timmer, bogårdsbalken, som ibland kunde vara manshög. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hörde även stigluckan, som både hade en symbolisk och praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man gravsätte snarare folk efter deras gårds- eller bytillhörighet i grupperingar med olika form, vilket var en förkristen sedvänja. Till ovanligheterna hörde att man satte en vård över graven. Gravar markerades istället endast av en jordhög. Om en vård trots allt sattes upp var den vanligen av trä, men sten eller smide förekom undantagsvis. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården även på ett nyttobetonat sätt, där exempelvis hö kunde bärgas.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort sett börjades förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 hade många landsortskyrkogårdar kvar den ålderdomliga ängskaraktären. Förnyelsevägen började i städerna genom nya bestämmelser om externa begravningsplatser. Gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjöds av hygieniska skäl och i stället skulle friliggande begravningsplatser förläggas utanför städerna. Denna process inleddes på 1780-talet och en tydlig kunglig förordning från 1815 angav att begravingar innanför stadskärnan måste upphöra och att begravningsplatser – utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – skulle anläggas

utanför stadsområdena. År 1805 beslutades dessutom att staten genom sin myndighet Överintendentsämbetet skulle ansvara och ha överinseende över att kyrkogårdar och begravningsplatser blev prydligt och hälsosamt anlagda.

Runt om i landet anlades många begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anlades med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I de arkitektoniskt anlagda begravningsplatserna exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man tillhörde ersattes nu av kategorierna köpegravar respektive allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som ville och hade förmåga att köpa sin gravplats både fick en större sådan för hela sin familj och en bättre placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades ofta med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar. Andra begravdes kostnadsfritt utmed den så kallade allmänna linjen. Där gravsattes man tätt i en kronologisk ordning allt eftersom dödsfallen inträffade. Man begravdes således oberoende om ens man eller hustru eller övrig familj låg på annan plats. Gravvårdarna var oftast små, oansenliga och inte särskilt varaktiga. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravsområde å ena sidan och allmänt område å den andra speglade ett socialt uppdelat samhälle.

Trädkransen utefter kyrkogårdens yttre begränsningar introducerades först på städernas begravningsplatser, men nådde under 1800-talets slut även allt fler landsortskyrkogårdar. Då introduceras också de typiska sorgeträden med ett hängande växtsätt. I början av 1900-talet planlades även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas – skogskyrkogården. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. Endast sällan eller i begränsad omfattning används planterade och kultiverade träd. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922.

Vid 1900-talets mitt var kyrkogårdarna särskilt utvecklade, men nu inleddes en period av förenkling och rationalitet. Företeelsen med allmänna linjen levde kvar till mitten av 1900-talet, men upphörde officiellt 1964. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta det med mer lättskötta gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglades på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar och oftast i ett liggande format.

Från och med 1980-talet blev gravvårdarna återigen mer individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar

Åsenhöga ödekyrkogård (Gnosjö kommun). På denna kyrkogård är mycket av den ålderdomliga, ängsliknande karaktär, som varit vanlig i äldre tid bevarad.

På de mer påkostade köpegravarna var både gravvård och inhägnad omsorgsfullt utformade. Här ett exempel från Norra Solberga kyrkogård i Nässjö kommun.

På kyrkogården i Ingatorp (Eksjö kommun) kan man uppleva den allmänna linjens gravområde med små anspråkslösa vårdar tämligen intakt.

Ett exempel på en gravvård från 1960-talet på begravningsplatsen i Aneby.

från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds också exempelvis minneslunder för aska som grävs ner anonymt utan plats för namn, men med gemensam plats för blommor. Ett annat alternativ är askgravlunder, där den plats var och en begravts på markeras.

Tre vanliga gravvårdstyper

Det finns en stor variation vad gäller gravvårdarnas utformning, men här presenteras tre typer som är särskilt vanliga.

Från det sena 1800-talet fram till 1920-talet var det vanligt att köpegravar förseddes med påkostade vårdar med stående format. Det kunde vara högresta bautastenar, obelisker och liknande. Dessa vårdar restes ofta över samhällets övre skikt och inte sällan är de försedda med både titel, namn, årtal, hemvist och ett bibelcitat. Vårdar av denna typ är ofta påtagligt karaktärskapande och betydelsefulla i kyrkogårdsmiljön. De kan också ha ett konstnärligt värde.

I kontrast till de mer påkostade gravvårdarna finns de mindre stenarna, som restes inom den allmänna linjen. Dessa har ofta en rektangulär form utan utvecklad utsmyckning. Texten är ofta lakonisk – förnamn, ofta men inte alltid efternamn, hemvist och årtal. Dessa enkla vårdar är i sig inte iögonfallande, men berättar ändå om en viktig del av det äldre gravskicket och samhällets hierarkiska organisation.

Tiden efter andra världskriget medförde en långtgående förenkling av gravvårdarna, som samtidigt skapade en likriktning. Stenarna tillverkades maskinellt och det fanns ofta en standardiserad uppsättning symboler som kunde tillföras och kombineras. Kyrkogårdsmiljöer som domineras av dessa stenar kan naturligtvis också ha ett kulturhistoriskt värde, men då är det i regel inte de enskilda vårdarna som är intressanta utan snarare helheten.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar skyddas såväl i kulturmiljölagen som begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölag (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön.

Ansvar för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lag (2013:548).

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I värden av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144). Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,
 2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.
- Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

Väsentliga förändringar kan innebära till exempel ändring av omgärdning, trädplanteringar, större omplaneringar av gravkvarter, ändringar i gångsystem och dess beläggning, nya belysningsinstallationer.

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen.

Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Ibland uppstår frågan om ansvar och skydd för en enskild gravvård. Så länge gravrätten inte gått ut ägs gravvården m.m. av gravrättsinnehavaren. När gravrätten gått ut övertas ansvaret av upplåtaren, vilket oftast är pastoratet. Om gravvården således står kvar på den tillhörande graven ger begravningslagen ett skydd. Om gravvården däremot flyttas till en annan plats på kyrkogården eller förvaras i kyrkobyggnaden kan det vara aktuellt att föra in den i kyrkans inventarieförteckning.

Allmänna skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar är att de inte skadas, utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga och kan motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, biologisk påväxt och väder.

Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten) och järn som är över 100 år gamla bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller åtgärd.

En orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material.

En annan orsak är nederbörd och biologisk påväxt av lavar, alger och mossor. Dessa gynnas av att en sten står skuggigt och fuktigt. Liggande hållar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vådrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hållar rena från löv och grenar. Känsliga vårdar och hållar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning permanent eller under vinterhalvåret för att motverka frostsprängning.

Vårdar och gravstaket av järn är en kategori för sig, som kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias metallen från rostbeläggning med stålborste. Därefter grundas järnet med mörja och slutstrykes med linoljefärg. Lagningar bör anföras åt hantverkare eller konservator med erfarenhet av järnslagningar.

Rostande förankringsjärn och dubbar är en annan vanlig orsak till skador. När järnet rostar och utvidgar sig så sprängs stenen. Ett viktigt arbete är därför utbyte av beslag och dubbar av järn mot rostfritt stål.

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta sker det i första hand av estetisk skäl. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet och kunna tolka och uppleva inskriptioner eller utsmyckningar. Enklare rengöring kan göras med ljummet vatten med liten tillsats av såpa eller diskmedel och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid för detta är tidig vår och sen höst då exempelvis lavar är mer aktiva och mjuka då. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med högtryckstvätt, men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas. Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.

Marschaller och stearinljus kan avsätta sot eller stänk på gravvårdarna. Detta kan förebyggas genom att exempelvis använda lämpliga hållare.

Biologisk påväxt, troligen rödalger, på en gravvård på Villstads kyrkogård i Gislaveds kommun.

Kalksten har en förmåga att spjälka sig och spricka. Denna sten på Forserums kyrkogård i Nässjö kommun kräver insatser av en stenkonservator.

Kyrkan med kyrkogårdsmur sedd från norr, år 1894. ATA/Jönköpings läns museum.

Höreda kyrkogårds södra del med det Duseska koret och enkla allmänna linje kvarter. *Våra kyrkor och griftegårdar i ord och bild*, 1925.

Höreda kyrka och kyrkomiljö

Höreda socken ligger i den sydvästra delen av Södra Vedbo härad, söder om Eksjö stad i en småbruten och sjörik skogsbygd. Höreda omnämns första gången 1335 som "Höryth". Socknen är en av de fornlämningsstättaste i bygden. Inom socknen finns tre större gårdar. Strax väster om Höreda kyrka vid Skedeån ligger godset Ryningsholm som tillhört bland annat släkten Taube. I öster ligger Hunnerstad som ägts bland annat av släkten Armfelt. Norr om kyrkbyn ligger säteriet Torsjö, som funnits i släkterna Bourdon, Duse och Hedenstiernas ägo. Två gästgiverier har funnits i socknen, dock inget i kyrkbyn.

Kyrkbyn ligger samlad kring en vägknut i socknens östra del; vägen i nordväst leder till Eksjö, sydost leder till Mellby och i sydväst går vägen till Ryningsholm. Kyrka och kyrkogård ligger söder om vägknuten, i öster ligger prästgården. Längs med vägen åt sydväst står ett kyrkstall från 1870-talet och ett sockenmagasin. Magasinet i två våningar är knuttimrat och rödfärgat med sadeltak, det skall ha flyttats till platsen 1800 och vara byggt 1758.

Höreda kyrka har en invecklad byggnadshistoria, vilket märks i exteriören. Kyrkan har en T-plan med fullbrett, rakslutet kor i söder, flankerat av två korsarmar. Den östra av dessa avslutas med en mindre sakristia. Långhuset åt norr avslutas med ett torn. Nuvarande kor och korsarmar utgör den ursprungliga medeltidskyrka som 1763 byggdes ut åt norr med nytt långhus. 1772 tillkom nuvarande sakristia och 1832 ett torn i empire med lanternin. De vitputsade fasaderna har spetsbågsfönster. Invändigt präglas kyrkan av olika tiders bidrag.

Kyrkogårdens historia

Höreda kyrkogård är liksom kyrkan av medeltida ursprung, dess ursprungliga utsträckning dock okänd. Årtalen 1775 och 1867 är inhuggna i stenar som ingår i kyrkogårdsmuren vid den norra ingången. Möjligen har dessa tillkommit i samband med uppförandet av den äldre kyrkogårdsmuren. De äldsta fotografierna från 1894 visar en relativt ung trädkrans, vilken skulle kunna vara planterad under sent 1860-tal.

Om kyrkogårdens karaktär innan det sena 1800-talet är svårt att säga något. Det Duseska gravkoret, uppfört 1665 av överste Johan Bourdon på säteriet Torsjö, är det enda som idag finns bevarat av den äldre kyrkogården. Skriften *Våra kyrkor och griftegårdar i ord och bild* som utgavs av Eksjö tidningar år 1925 visar påkostade köpegravskvarter i kyrkogårdens norra del, medan den södra del upptas av raka rader av enkla allmänna linjegravar.

1923 vände sig församlingen till Kungliga Byggnadsstyrelsen för att få hjälp med en kyrkogårdsutvidgning åt söder. Arkitekt Göran Pauli gjorde en skiss som blev underlag för den senare

något förenklade version som genomfördes efter ritningar av trädgårdsmästaren i Eksjö J.A. Dehlin. Södra muren revs och en ny byggdes kring utvidgningen och så småningom planterades en trädkrans av lind. Gångsystem och kvarter med allmänna gravytor anlades som en förlängning av de befintliga. Ytorna längs muren förbehölls familjegravar. Den nya delen började nyttjas från öster och de allmänna kvarteren tycks ha varit grusade enligt ett flygfoto från 1936. Ett senare flygfoto utan datering visar hur ytterligare yta av utvidgningen tagits i anspråk på samma sätt. Man ser även att större delen av de allmänna linjerna på kyrkogårdens äldre del ordnats med välvgränsade grusytor.

Under många år fördes en diskussion kring behovet av ett bårhus på kyrkogården. Frågan löstes 1956 genom en kombinerad ceremoniplats/bisättningskällare på den ännu outnyttjade delen av utvidgningen. För projekteringen svarade ingenjör Erik Persson vid Johannes Dahls arkitektfirma i Tranås. I angränsande kvarter planterades tujahäckar symmetriskt. Vid samma tid torde kyrkogårdens nästan heltäckande system med rygghäckar av tuja och oxbär ha anlagts.

Vid okänt tillfälle igenlades de nord-sydliga grusgångarna på kyrkogårdens södra hälft, med undantag för längs murarna och mot ceremoniplatsen. Större delen av grusbäddarna på kyrkogården är också slopade, liksom grusytorna på de allmänna gravarna. Enligt uppgift från vaktmästaren borttogs alla grusbäddar och inhägnader från familjegravarna längs östra muren i början av 1980-talet. Från mitten av 1960-talet till idag har de allmänna linjerna börjat tas över av nya gravsättningar.

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Höreda kyrkogård har en något trapetsoid form, smalare i norr. Kyrkogården omges på typiskt vis av trädkrans och kallmur. Kyrkan ligger i den äldre norra delen med koret i söder. Kyrkans korsarmar delar kyrkogården i en nordlig respektive sydlig del. En öst-västlig gång markerar kyrkogårdens gamla sydgräns. Rygghäckar och planteringar ger kyrkogården karaktär av flera slutna rum.

Omgärdning

Kyrkogården omgärdas av en kallmur av markbruten gråsten, ca 1,5 meter bred och drygt 1 meter hög. Formen är något konisk. Muren är fylld med småsten och på krönet växer mossor. Vid ingången i norr är årtalen 1775 och 1867 inhuggna i stenar. Utvidgningens kallmur har en något klenare framtoning.

Höreda kyrkogårds norra köpegravskvarter med högresta vårdar och järnstaket.

Våra kyrkor och griftegårdar i ord och bild, 1925.

Kyrkan och kyrkogården sedda från väster, år 1936. ATA/Jönköpings läns museum.

Norra ingången med grusgång och pargrind.

Årtalen 1775 och 1867 är inhuggna på stenar i kyrkogårdsmuren till vänster om den norra ingången.

Ingångar

Kyrkogården har tre ingångar, en huvudingång i norr mitt för kyrkans tornport, en i väster som ansluter till den västra porten samt en i sydöstra hörnet. Norra ingången har en smidd pargrind från 1908, med rik nygotisk artikulering. De kanthuggna, toppiga granitstolparna är samtida. Ingången i väst och sydost har smidda pargrindar från 1900-talets mitt med samtida granitstolpar.

Vegetation

Innanför muren växer en trädkrans utom i norr. Till hälften består den av gamla lönnar med inslag av alm, troligen från 1878. Kompletteringar har gjorts med alm och rönn. Utvidgningen har längs muren en rad av lindar. Norr om tornet står på ömse sidor om gången två åldriga lönnar. Två syrenbuskar flankerar norra grinden. Mellan kyrkans västport och västra grinden växer prydnadsbuskar och träd längs gången. Fyra prydnadssträd utgör en smärre allé längs gången i kvarter D. Invid Duseska gravkoret växer en björk. Gången fram till ceremoniplatsen och dennas sidor är kantad av cypresser. Rygghäckarna beskrivs närmare i respektive kvarter.

Gångsystem

Kyrkogårdens gångsystem består till stor del av kantskurna grusgångar. En gång sträcker sig längs med hela kyrkogårdsmuren och vidgas till en större plats bakom bisättningskällaren. Från norra och västra grinden löper gångar fram till kyrkportarna i norr och väster, den förra rak och belagd med cementplattor. Upp till västporten är en rabattomgärdad handikappramp av sådana plattor. Grusgångar omsluter kyrkan. Från västporten går en rak gång ned till ceremoniplatsen i söder, även denna täckt med cementplattor. Framför platsen vidgar sig gången till en kvadratisk plats med samma plattbeläggning och två träbänkar på granitstöd. Till denna plats ansluter en öst-västlig, plattbelagd gång.

Gravvårdstyper

Kyrkogårdens gravvårdar representerar de olika idealen från 1800-talet till idag. De äldsta och mer påkostade gravvårdarna är samlade i kvarter B. Det är överlag resliga granitvårdar i olika utformning. Endast ett fåtal har bevarad grusbädd. I framför allt kvarter C och D finns ett påtagligt bestånd av enkla små vårdar av svart granit som tillhör de allmänna gravlinjerna. Efterkrigstidens låga rektangulära vårdar präglar helt kvarter A och de västra delarna av kvarter C samt delar av D. Gravstensmaterialet är granit, övervägande röd och grå. Den jämförelsevis höga andelen äldre vårdar, såväl påkostade familjegravar som allmänna gravar, gör att Höreda kyrkogård trots förändringar under 1900-talets senare hälft behållit en del av sin sekelskifteskaraktär. Vidare finns en stor rikedom av titlar och gårdsnamn som speglar socknen och dess sociala sammansättning.

Byggnader

Duseska gravkoret uppfördes 1665 av överste Johan Bourdon, ägare till Torsjö säteri. Det är ett ovanligt tidigt exempel på fristående gravkor, viket annars hör 1700-talet till. Orsaken till detta var att det var billigare att bygga fristående än ta hål på kyrkomuren. Byggnaden har en kvadratisk plan, vitkalkade murar med spritputs som går ända ned till marken samt slätputsade omfattningar. En grå "sockel" har målats längst ned. I väster är en ursprunglig plankport med järnbeklädnad. Byggnaden bär ett tälttak med täckning av klucket spån och kröns med en smidd spira. Från ingången leder fyra trappsteg ned i en krypta med vitkalkat tunnvalv, glugg i öster och sentida trätrallar på golvet. De fyra välbevarade träkistorna rymmer medlemmar av släkten Bourdon och Duse. Dessa är sedan 1988 placerade inuti trälårar.

Beskrivning av kvarter

Kvarter A

Allmän karaktär

Kvarter A har en trapetsoid form och delas av tre nord-sydliga små gångar i fyra småkvarter om vardera två rader. Det västra kvarteret har en oregelbunden form med lika oregelbundet tuktad rygghäck av oxbär. De två östliga kvarteren har rygghäckar av tuja. Anmärkningsvärt är hur den östra av häckarna har små utskjutande, lägre partier mellan varje vård så att det bildas "bås". Längs muren i norr finns ytterligare en gravrad. Vårdarna utgörs till största delen av efterkrigstidens enkla typer.

Gravvårdstyper

Kvarteret präglas av efterkrigstidens låga rektangulära vårdar av svart respektive grå granit, varav flera med klassiserande drag. Nästan uteslutande rör det sig om familjegravar där de äldsta är från 1944 och de senaste är samtida. Man kan tydligt se ett mönster hur de nya gravsättningarna tagit sin början i öster på 1940-talet och slutat i väster vid mitten av 1960-talet. Titlar är sparsamt förekommande: exempelvis trädgårdsmästare, lärarinna, målarmästare, smedmästare och skräddarmästare. Gårdsnamn är däremot regel på vårdarna. Ett fåtal vårdar sticker ut genom ålder och utseende. Till dessa hör en granithäll över en diakonissa från 1936, en liten barnvård med marmorkors, en 20-talsvård över två bröder som utgör långsidan till en nu borttagen grusbädd, en modernistiskt stram restvård över kantorn och folkskolläraren Henning Johansson från 1945. I det västra hörnet mellan kyrkans torn och långhus ligger en gjutjärnshäll över Bengta Svensdotter (1764–1837) och sonsonen Hugo Martin Svensson (1837–51). Sonens dödsår torde motsvara tillverkningsåret. Vid huvudänden reser sig en liten svart granitvård över major Otto Sixten Svensson med fru från 1937, från vilken tid även granitramen borde vara.

Det Duseska gravkoret från 1665 är beläget på kyrkogårdens södra del, invid koret ligger även en gravhäll i kalksten.

Den något ovanliga båsformade rygghäcken återfinns på ett fåtal rader inom Höreda kyrkogård; här i kvarter A.

Gjutjärnshällen över Bengta Svensdotter och sonen Hugo Martin Svensson, sannolikt utförd 1851 på kyrkans västra sida omges av yvig idegran.

Kvarter B har ett större antal resliga vårdar, främst i svart granit vilket ger ett tydligt intryck av köpegravskvarter.

Kulturbistorisk bedömning och karaktär

Kvarter A speglar genom sina raka rader av familjegravar med enkla vårdar efterkrigstidens och folkhemmets jämlikhetsideal. Enstaka äldre vårdar finns. Karaktärsskapande är de på hela kyrkogården allmänt förekommande rygghäckarna, vilka hänger intimt samman med efterkrigstidens kyrkogårdsomläggningar. Det är därmed önskvärt att de fortsättningsvis vårdas som rumsskapande inslag. Speciellt är hur vårdarna getts enskilda "bås". Vårdar med titlar bör bevaras och nya gravvårdar i storlek söka anpassas efter befintliga. Gjutjärnshällen från 1850-talet är av ett stort kulturbistoriskt värde.

Kvarter B

Allmän karaktär

Kvarter B upptar en likaså trapetsoid yta samt den gravrad som sträcker sig längs norra muren och ned hela vägen längs den östra. Kvarteret består av fyra nord-sydliga rader, de västra med rygghäck av tuja och "bås", de östra med rygghäck av oxbär. Mot den södra, avsmalnande delen av kvarteret gör sistnämnda häck två rätvinkliga knyckar. Inom kvarter B återfinns många av de påkostade högreståndsgravarna bevarade, inte minst inom den södra delen av kvarteret med de Taubeska- och Hederstiernska familjegravarna.

Gravvårdstyper

Kvarter B domineras av enskilda gravar med resliga granitvårdar från decennierna kring 1900. Flera olika typer finns företrädda, de polerade svarta granitvårdarna med vinkelbrutet krön är i störst antal. I de västra raderna finns även inslag av moderna vårdar i svart granit från 1900-talet. Ovanligare inslag är den avbrutna kolonnen över organisten C.A. Holmström samt de sex identiska korsen i svart granit på familjen Holmströms gravar.

Kvarterets södra del domineras av de Taubeska och Hederstiernska familjegravarna vilka visar på de påkostade gravarnas originella utformningar. Vården över greve Gustaf Eric Adam Taube (1796–1853) hör till de påkostade vårdarna och består av en granitvård med infälld vit marmor inskription och tympanon med dekor i nyklassicistiskt formspråk. Dekorreliefen visar en grekisk hjälm, svärd och lagerkvistar vilka utgör symboler för en krigare, G.E.A. Taube var chef för Kalmar regemente och vården restes av officerskåren. Till vänster om vården finns två mindre vårdar över Carl Fredrik Taube död 1883 och grevens änka Hedda, död 1888.

Längst i söder är en storskalig grusbädd över generalmajoren och chefen för Kalmar regemente Carl Johan Hederstierna (död 1868) och sonen landshövdingen i Västmanland Fredrik Ludvig Salomon Hederstierna (död 1890). Släktnamnet är markerat med järnbokstäver på en natursten. Grusbädden omges av ett rikt utformat gjutjärnsstaket i nygotik, det enda bevarade på kyrkogården. I det rum som avskärmas av Hederstiernska graven, rygghäck och buskar finns en grusbädd med ett svart granitkors, från 1935.

Bland titlarna inom kvarteret förekommer en rik variation, hemmansägare är dock den klart vanligast förekommande titeln. Utöver nämnda titlar förekommer även lokomotivförare, förste lantmätare, kyrkovärd och fanjunkare.

Kulturbeskrivning och karaktär

Kvarter B är ett utpräglat högreståndskvarter i särklass på kyrkogården. Det rör sig om påkostade enskilda gravar med övervägande resliga granitmonument från 1850 och framåt där titlarna avspeglar socknens övre skikt. Mest skyddsvärd är den södra delen som domineras av ätten Hederstiernas stora grusbädd med gjutjärnsstaket och vårdarna över ätten Taube. Här finns även de flesta av kyrkogårdens idag fåtaliga grusbäddar kvar.

Ryghäckar bidrar idag till att skapa mindre rum och har samma "båsstruktur" som i kvarter A. Ett flertal kyrkovårdar och fyra kyrkoherdar ligger inom kvarteret. Kvarteret är mycket känsligt för förändringar. De äldre vårdarna och befintliga grusbäddar med inramning skall bevaras på plats. Deras kultur- och personhistoriska värde är mycket högt. Nytilskott bör hänvisas till den norra hälften och bör om möjligt söka anpassas efter befintliga vårdar.

Gravraden längs kyrkogårdsmuren består av enskilda gravar från sent 1800-tal tills idag och uppvisar en rik variation i typer av vårdar. Även här återspeglar titlarna socknens främre gestalter, men även enklare som lokomotivföraren och husaren. Vårdar med titlar bör bevaras, helst på plats, eftersom de speglar socknens sociala sammansättning under ett sekel. Likaså bör ett urval av för sin period typiska vårdar sparas. Nytilskott kan accepteras i viss utsträckning.

Kvarter C–D

Allmän karaktär

Kvarter C och D har en ganska enhetlig 1900-talskaraktär. Det är fyrkantiga kvarter med raka nord-sydliga rader, kantade med ryghäckar av oxbär. Kring ceremoniplatsen är häckarna utpräglat symmetriskt arrangerade. Inom området befinner sig ceremoniplatsen. 1925 års utvidgning är endast markerad genom en tvärgång och den enhetliga lindraden längs muren. Kvarteren har sedan 1800-talet en karaktär som allmänna gravlinjer. Denna prägel är ännu dominerande i den östra hälften, men blir mer och mer uppblandad med sentida gravvårdar ju längre västerut man går. I kvarter D:s nordöstra hörn står det Duseska gravkoret. Längs västra muren är en rad av enskilda gravar.

Gravvårdstyper

Den dominerande gravtypen i kvarter D, men även representerad i C, är de allmänna linjerna med enkla små vårdar över socknens mindre bemedlade. De kostnadsfria gravarna togs i anspråk vart

Kvarter B har även en handfull bevarade grusbäddar, varav ett med gjutjärnsstaket. Den Hederstiernaska gravarna har även en ovanligt utformad vård i gjutjärn.

Vården över G.E.A. Taube med infälld marmorreliéf och inskriptionsfält är den mest framträdande av familjen Taubes vårdar på Höreda kyrkogård.

Kvarter C och D med sina raka rygghäckar har ett tydligt efterkrigstida uttryck.

Intakta rader av vårdar från allmänna linjen visar på tidstypiska och likartade drag i utformningen.

efter folk avled, varför linjerna är helt kronologiska. Det medförde även att makar sällan fick ligga bredvid varann. Under senare årtionden har de allmänna linjerna allt mer tagits i anspråk för nya gravläggningar. Först skedde detta i den nordvästra delen under 1960- och 70-talen, i den östra från omkring 1980 till idag. I sistnämnda fall är de oftast insprängda bland de äldre vårdarna. De borttagna vårdarna återfinns nu utanför kyrkogårdsmurens sydvästra del. Det finns ett antal områden med obrutna linjer av allmänna gravar, talrikast i D och dess södra del. I samband med markarbeten under mitten av 1900-talet kom vissa vårdar att återplaceras på fel positioner, vilket innebär att den kronologiska ordningen är rubbad inom de sydöstra raderna.

De äldsta allmänna gravarna befinner sig i det sydöstra hörnet av gamla kyrkogården och härrör från 1911. Sedan återfinns de kronologiskt västerut till C där de yngsta är från 1929. Därefter fortsätter linjerna i den östra änden av utvidgningen och sträcker sig nästan fram till ceremoniplatsen där den yngsta vården är från 1962. Man kan här tydligt följa en lång obruten tradition som manifesterar socknens breda, undre skikt. Det är hustrun, ungmön, ungkarlen, flickan, ynglingen, f.d. soldaten, f.d. rättaren och lärarinnan. Framförallt barngravarna står för de enklaste vårdarna: små nästan identiska liggare av svart granit med polerad upphöjd kantlist samt kort inskription. Karaktäristiskt är vårdarnas lilla format, det finns t.o.m. små bautastenar. En vanlig modell är rundbågig med polerad front, en annan med vinkelbrutet krön. Modellerna är seglivade och behåller sin prägel under hela perioden. Bland dem finns dock ett fåtal som markerar sig, främst ett nygotiskt gjutjärnskors rest 1927 i kvarter C. Ytterligare två kors av samma typ står lutade invid de kasserade vårdarna utanför muren. Dessa ovanliga vårdar bör återföras till kyrkogården och få en lämplig plats.

Sydväst om gravkoret ligger i gräset en gravhäll av kalksten från omkring 1700. Man kan se en kantlist med rundlar i hörnen och en centralt placerad sköld. Inskription är hårt nött, troligen efter att ha legat inne i kyrkan. Den är därmed svårtydd. I det sydöstra hörnet av den gamla kyrkogården är en stor gravrätt omgärdad av oxbärshäck på tre sidor. Det är den Armfeltska familjegraven. Denna tillkom 1828 då gravkoret inne i kyrkan raserades och kistorna flyttades ut. Den sista som gravlades var 1915. På ett flygfoto från 1936 kan man se att ytan var grustäckt. Idag ser den lilla polerade granitobelisken närmast övergiven ut i kanten av den stora gravrättens gräsyta. De enskilda gravarna längs västra muren är från 1900-talets förra hälft och uppvisar olika typer av vårdar: resliga från seklets början och låga katalogvårdar från dess mitt. De få titlarna berättar om hemmansägaren och muraren. Åtminstone en av dem bör ha haft grusbädd, sannolikt de flesta.

Kultuhistorisk bedömning och karaktär

Kvarter C och D har en klar 1900-talskaraktär med raka, rygghäcks kantade rader av låga vårdar. Områdets karaktär med allmänna linjegravar är till ansenlig del bevarad. De små granitvårdarna från 1911–1962 speglar socknens breda folklager. De större sammanhängande delarna av allmänna linjen i kvarteren är därmed av vikt att bevara för eftervärlden. Vissa rader präglas exempelvis helt av dessa vårdar. Det är generellt sällan som allmänna linjen finns bevarad i någon större utsträckning på länets kyrkogårdar. Detta skall man ha i beaktande i samband med nya gravläggningar och vara restriktiv.

Gravarna längs muren i väster är enskilda, liksom längs östra, och har ett varierat gravvårdsbestånd. Denna rad är därmed mindre känslig för nytillskott. Kalkstensgravhällen vid det Duseska gravkoret liksom den Armfeltska familjegraven är av stort kulturhistoriskt värde

Ceremoniplats och bisättningskällare

Ceremoniplatsen utgörs av en rektangulär platå som döljer bisättningskällaren. Anläggningen utfördes 1956 efter ritningar av ingenjör Erik Persson vid Johannes Dahls arkitektfirma, Tranås. Platån är grästäckt med granittrappa i norr och råbrutna kalkstensplattor på de skrånande sidorna. Vid gaveln i söder är en granittrappa ned till bisättningskällaren och dess panelklädda pardörrar med dörringar i smide. Ovan entrén reser sig en kraftig mur av kvaderhuggen röd granit med råa ytor. Krönet är avtäckt med slipade granitskivor och från dess mitt reser sig ett stort, tjärat furukors. Mur och trappa flankeras av prydnadsbuskar. Framför korset står en katafalk i samma utförande som muren. Framför ceremoniplatsen är en öppen yta med bänkar av trä och granit från vilken en rak gång leder mot kyrkans västport. Hela arrangemanget andas symmetri och harmoniskt lugn, vilket understryks av omgivande cypressrader och rygghäckar. Framför källartrappan är en större grusyta.

Gravhällen och det Duseska koret utgör kyrkogårdens äldsta inslag.

Ceremoniplatsen med bisättningskällare har en modernistisk komposition som tydligt avviker från det äldre inslagen.

Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet

Höreda kyrkogård har liksom kyrkan medeltida ursprung. Vi kan följa dess utvecklingshistoria någorlunda tydligt från 1800-talet. Kallmur med smidesgrindar är liksom den till stor del åldriga och sammanhållna trädkransen viktiga karaktärsdrag för den typiska landsortskyrkogården. Kyrkogårdens nuvarande prägel är i stort en produkt av det sena 1800-talet och 1900-talet. Grusgångar avdelar kvarteren och förbinder de olika delarna med varann. Några är belagda med cementplattor som är föga harmoniserande. Gravraterna är överlag lagda i raka nord-sydliga rader och kantas sedan 1900-talets mitt av rygghäckar, vilket idag präglar kyrkogården. Kyrkogårdens södra del utvidgades 1925 och har en klart symmetrisk ordning vad gäller gångar och häckar. Vid södra änden av en längdaxel ligger en plåtåformad ceremoniplats och bisättningskällare från 1956, ritad av Dahls arkitektfirma. Den anspråksfulla men strama utformningen är typisk för sin tid och besitter ett högt kulturhistoriskt värde. Sydost om kyrkan står det Duseska gravkoret från 1665 och invid detta ligger en kalkstensgravhäll från samma epok. Dessa är några av de få resterna av kyrkogårdens äldre historia.

Höreda kyrkogård kan uppvisa en stor rikedom av gravvårdstyper från 1800-talets mitt till idag, däribland några ovanliga gjutjärnsvårdar. Särdeles intressant är kvarter B med sina påkostade enskilda gravar med resliga gravmonument. Titlarna där speglar socknens övre skikt 1850–1950. Många av pastoratets kyrkoherdar ligger gravlagda här. Särdeles välbevarad är kvarterets södra del med många grusbäddar samt de storskaliga Taubeska och Hederstiernska familjegravarna, sistnämnda med gjutjärnstaket. En speciell detalj är rygghäckarna som omsluter gravrätternas sidor och skapar små avskilda rum eller ”bås”. Det motsvarande kvarter A i samma del av kyrkogården har en uttalad 1900-talskaraktär med katalogvårdar. Ytan längs med kyrkogårdsmuren har varit förbehållen enskilda gravar, som regel familjegravar. Där finns ett rikt varierat bestånd av vårdar och olika titlar. Här liksom på övriga kyrkogården gäller att i princip alla grusbäddar slopats under slutet av 1900-talet, vilket gör det viktigt att bevara de resterande. Grusbäddarna var under mer än ett halvsekel framträdande på kyrkogårdarna och utgjorde en viktig del i gravrättens utformning. Kyrkogårdens södra gravkvarter står i bjärt kontrast mot de statusladdade norra. Här är 1900-talskaraktären tydlig med raka rader av låga vårdar, kantade av rygghäckar. Detta är den allmänna begravningsytan, den s.k.

allmänna linjen. Dess små vårdar spänner över halva 1900-talet och speglar socknens breda folklager. Sedan 1960-talet har de delvis ersatts med nya gravar, varför karaktären i aktuella rader försvagats eller försvunnit. Höreda kyrkogård ger sammantaget, genom gravvårdarna, en bred bild av socknens invånare under 150 år.

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar ändras, gravrätter återgår och får ny ägare. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och gravvårdar från alla tider

Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården

- Höreda kyrkogård har sin nuvarande karaktär från 1800- och 1900-tal. Murar, grindar, trädkrans och grusgångar är viktiga element i detta och viktiga att bibehålla.
- Gravvårdar fram till och med 1900-talets början betyder mycket för upplevelsen av dynamik och historiskt djup i respektive kvarter, varför det är värdefullt om de kan bevaras på plats. Förekomst av titlar skall också vara vägledande vid bevarande. Kvarvarande grusbäddar med inramning är karaktäristiska inslag som bör vidmakthållas.
- Gravkor med innehåll skall vårdas.
- Restriktivitet bör tillämpas vid nytillskott i kvarter B och de delar av C och D där allmänna gravar finns kvar. Anpassning av vårdar till befintliga i format är önskvärt.
- Ceremoniplatsen har ett värde som ett gott exempel på 1900-talets kyrkogårdsideal.
- Rygghäckarna är ett uttryck för efterkrigstidens ideal och bör i stort vidmakthållas som rumsskapande inslag. De utskjutande "båsen" har ett värde genom att de ger ett särdrag åt aktuella kvarter.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr:.....371/2017
Beställare:.....Södra Vedbo pastorat
Inventering och rapportansvarig:.....Charlotte Mårland
Rapportgranskning:.....Anders Franzén
Län:.....Jönköpings län
Kommun:.....Eksjö kommun
Socken:.....Höreda socken
Fastighetsbeteckning:.....Eksjö Höreda 4:1 kyrkogård

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museums. (JLM)

Länsstyrelsen i Jönköpings arkiv. (JLST)

Tryckta källor och litteratur

Gullbrandsson, Robin. 2006. *Höreda kyrkogård*. Jönköpings läns museum, byggnadsvårdsrapport 2006:91. Jönköping

Kulturhistorisk utredning och bevarandeförslag för Eksjö kommun. Jönköping 1983.

Rogberg, Samuel. *Historisk beskrifning om Småland*. Karlskrona 1770.

Sverige – Geografisk beskrivning. Del V. Stockholm 1931.

Sveriges bebyggelse. Landsbygden. Jönköpings län I. Uddevalla 1952.

Våra kyrkor och griftegårdar i ord och bild. Eksjötidningen 1925.

Urval Kulturhistorisk värdefulla gravar

Klass 1

Avser gravplatser av mycket högt kulturhistoriskt värde, vilka skall bevaras utan förändringar. Värdet kan bestå av olika delar. Det kan vara personhistoriskt, konsthistoriskt, socialhistoriskt, teknikhistoriskt, lokalhistoriskt för att nämna några perspektiv. Ålder, representativitet, unicitet, miljöskapande verkan och kvalitet är förstärkande faktorer.

Klass 2

Gravplatser av högt kulturhistoriskt värde. Gravarna i denna grupp har antingen ett miljöskapande värde genom sin form och/eller material eller har ett värde knutet till personhistoria eller titel som berättar något om samhället under gången tid. Dessa gravar bör bevaras utan förändring, men det kan vara acceptabelt att återanvända en vård för att bibehålla en karaktär på en del av kyrkogården, eller flytta vården till en museal uppställning om det är personhistoria eller titel som är det intressanta.

Kvarter A

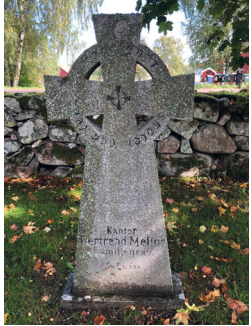
Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
146	Hög vård i svart granit.	HENNING JOHANSSON *1865 †1945 KANTOR OCH FOLKSKOLLÄRARE I HÖREDA 1891 – 1925	Klass 1 Tidstypisk vård. Titel, verksamhetsort. Koppling till församlingen och skolan.	
237-238	Mellanhög vård i sandsten.	TRÄDGÅRDSMÄSTAREN EINAR CARLSSONS FAMILJEGRÄV ANNA EINAR *1898 †1952 *1888 †1953	Klass 2 Tidstypisk vård. Titel.	
245-246	Mellanhög vård i svart granit.	LÄRARINNAN ANNA KARLSSON *1878 †1955 VIMMENARP ALMA KARLSSON *1881 †1961 KRISTUS VÅRT HOPP	Klass 2 Tidstypisk vård. Titel, hemvist.	
322-325	Mellanhög tempelformad vård.	HÄRADSOMÄSTAREN ALFRED SAMUELSSON *1873 †1951 HANS MAKAS ANNA *1877 †1960 DÖTTTRARNAN KARIN INGEBORG ASTRID *1903 *1907 *1909 †1990 †1992 †1990 HÖREDA SÖDERGÅRD W	Klass 2 Tidstypisk vård. Titel, hemvist.	
1147	Gravhäll i gjutjärn, samt mellanhög vård.	HÄR HVILA BENGTA SWENSDOTTER FÖDD 1764 DÖD 1837 OCH HENNES SONSON MARTIN HUGO VICTOR SWENSSON FÖDD 1837 DÖD 1851 PHILIPP 1.21. MAJOR OTTO SIXTEN SVENSSON * I HÖREDA PRÄSTGÅRD 1847 † I EKSJÖ 1937 HANS Hustru ANNA DE MARÉ * I STOCKHOLM 1860 † I EKSJÖ 1938	Klass 1 Karaktärsskypande gjutjärnshäll. Tidstypisk modernistisk vård med titel. Gjutjärnshällen bör inkluderas i inventarie förteckningen.	

360	Häll i svart granit.	DIAKONISSAN MATHILDA DANIELSSON *1871 †1936	Klass 1 Karaktärskapande vård. Titel.	
-----	----------------------	---	---	---

Kvarter B

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
1-7	Holmströmska familjegravarna, korsformade vårdar i svart granit.	E? HOLMSTRÖM *1887 †1972 AXEL HOLMSTRÖM *1852 †1924 HANS MAKÅ VILHELMINA *1853 †1936 BRÄNSMÅLA SV. PS. 434 RUTH HOLMSTRÖM *1889 †1954 ÄLSKAD – SAKNAD AGRONOM OSCAR HOLMSTRÖM *1891 †1960 ANNA STENSSON *1882 †1964 SKEPPSMÄKLARE ERIC HOLMSTRÖM *1884 †1957	Klass 1 Samling av karaktärsskapande kors i svart granit från 1924-1972. Titlar.	
8-9	Häll i svart granit.	GÄSTGIVAREN J.P. BROMAN BROARP FAMILJEGRAV	Klass 1 Karaktärsskapande vård	
14-15	Hög vård i svart granit.	OSKAR CARLSSON KRÄPPLEHULT FAMILJEGRAV	Klass 2 Tidstypisk vård med dekorslipning. Hemvist.	

16	Hög vård i granit.	LOKOMOTIVFÖRAREN FRANS OSKAR ANDERSSON *I SKYTTLA 1858 † I BJÖRKA 1929 SV. PS. 488 V. 1	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk högre vård. Titel, födelseort, hemvist, psalmboksreferens.	
17-21	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN J. P. SVENSSON FR. RÄFVENSBOG *1831 †1915 OCH HANS MAK STINA LOTTA SVENSON *1841 †1899 SV. PS. 483	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, psalmboksreferens.	
22-23	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN J. SKAR FR. BJÖRKA *1843 †1901 HANS MAK CHARLOTTA SKAR *1842 †1927	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk högre vård. Titel, hemvist.	
28-29	Hög vård i svart granit krönt av stiliserad flamma i brons.	HJALMAR ANDERSSON *1877 †1962 ESTER ANDERSSON *1881 †1951 PARADIS DOTTERN EBBA *1909 †1994 SALIGA ÅRO DE FRIDSAMMA TY DE SKOLA KALLAS GUDS BARN	Klass 2 Karaktärsskapande modernistisk vård med blandade material.	
30	Mellanhög vård i grå granit.	FÖRSTE LANTMÄTAREN YNGVE OSTWALD 1852 – 1921	Klass 2 Tidstypisk enklare vård. Titel.	

46-47	Ringkors i grå granit.	JAG LEVER I SKOLEN OCH LEVA KANTOR BERTRAND MELINS FAMILJEGRAV SV. PS. 484	Klass 1 Karaktärsskapande högrest ringkors. Titel, psalmboksreferens.	
-	Genombrutet gjutjärnskors, sekundär placerad.	I.M. FAGERBERG FÖDD 1799 DÖD 1846 DOTTERN SVANHILDA FÖDD 1842 DÖD 1846	Klass 1 Karaktärsskapande gjutjärnsvård. Vården bör inkluderas i inventarieförteckning.	
56-57	Hög vård i svart granit.	MUSIKDIREKTÖREN RIDDAREN M.M. A.R. NYLANDER *1819 †1895 MATH. 5:9	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk högre vård. Titel, bibelreferens.	
61-62	Hög vård i svart granit.	KYRKVÅRDEN KARL JOHANSSON FRÅN HÖREDABY *1823 †1913 HANS MAK KRISTINA *1821 †1870 SV. PS. 461 V. 7-8 SONEN KARL EDVARD *1864 †1922	Klass 2 Karaktärsskapande tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, psalmboksreferens.	
365-366	Häll i svart granit.	HÄR VILAR IDA MATH JOSEF SVENSSON *1850 †1904	Klass 2 Karaktärsskapande vård. (Ida Mathilda Josefina)	

367-368	Hög vård i svart granit. Två sidor i bruk.	HEMMANSÄGAREN F.G. ERIKSSONS INGARP FAMILJEGRÄV	Klass 2 Karaktärsskapande tidstypisk högre vård. Titel, hemvist.	
369-370	Hög korsformad vård i grå granit.	H.A. BERGMAN	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård.	
371-372	Hög reliefhuggen vård i svart granit.	HANNA OHLSSON *1889 †1924 SYLVIA *1924 †1925	Klass 2 Karaktärsskapande tidstypisk högre vård. Mödra- och barndödlighet.	
379--381	Mellanhög vård i svart granit.	DIAKON A.G. DAVIDSSONS FAMILJEGRÄV BERTHA KARL-VILHELM GUSTAF *1880 *1914 *1875 †1968 †1922 †1947 SV.PS. 363 ANNA-BRITA RENÉ *1923 †2016	Klass 2 Tidstypisk vård. Titel, psalmboksreferens.	
382-384	Grusgrav med stenram. Diagonal håll.	J.F. EKEROTH'S FAMILJEGRÄV	Klass 2 Karaktärsskapande grusgrav med stenram.	

391	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN K.P. JONSSON FRÅN PERSHULT *1840 †1916 HANS MAKAS KAROLINA *1843 †1927 VILA I FRID	Klass 1 Tidstypisk vård. Titel, hemvist.	
392-393	Hög vård i svart granit.	HÄR VILA HEMMANSÄGAREN G.W. PETTERSSON GUMMARP *1867 †1923 HANS MAKAS KAROLINA *1857 †1927 VILA I FRID	Klass 1 Tidstypisk vård. Titel, hemvist.	
395-397	Hög vård i svart granit.	K.A. JAKOBSSON PRÄSTORP *1839 †1926 HANS MAKAS JOHANNA *1836 †1927 VILA I FRID	Klass 2 Tidstypisk högre vård. Hemvist.	
397-398	Hög vård i svart granit.	CARL ANDERSSONS RÖDKÄRR FAMILJEGRÄV	Klass 2 Tidstypisk högre vård. Hemvist.	
399-401	Hög vård i svart granit. Två sidor i bruk.	GUSTAV JOHANNESSEN SMEDSTORP *1909 †1930 SV. PS. 257.V.10 LJUST ÄR DITT MINNE	Klass 2 Tidstypisk vård. Hemvist, psalmboksreferens.	

402	Hög vård i granit med infälld vit marmor.	HÄR HVILAR GREFVE GUSTAF ERIC ADAM TAUBE ÖFVERSTE OCH CHEF FÖR KONGL. CALMAR REGEMENTE RIDDARE AF KONGL. SVÄRDS ORDEN. FÖDD 1796. __ DÖD 1853.	Klass 1 Karaktärsskapande påkostad vård med reliefhuggen marmor samt namnplatta. Ingår i de Taubska gravarna. Titel, verksamhetsort.	
403-404	Diagonal häll i grå granit.	HEDDA TAUBE *1814 †1888 SV. PS. BOK 477:8	Klass 1 Tidstypisk häll, ingår i de Taubska gravarna.	
405	Hög vård i sandsten.	Svårläst CARL FREDRIK TAUBE FÖDD D. 12 APRIL 1835 DÖD D. 14 OCTOBER ? ?	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård i ovanligt material. Ingår i de Taubska gravarna.	
407-410	Grusgrav med stenram. Bautasten i rosa granit.	GODSÄGAREN A.F. HOLSTENSSON 1844 – 1922 HANS MAK HILMA 1843 – 1924 RIKSDAGSMANNEN A.F.A. HOLSTENSSON 1878 – 1961 HANS MAK ELLEN 1886 – 1963 ALVERSJÖ	Klass 1 Karaktärsskapande grusgrav med högrest vård. Titlar, hemvist.	
420-421	Hög kolonnformad vård i svart granit.	ORGANISTEN C.A. HOLMSTRÖM *1836 †1908 SV. PS. 343 V. 5	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård. Den avbrutna kolonnen är ett sällsynt inslag i Södra Vedbo. Titel, psalmboks- referens.	

424-425	Hög vård i svart granit. Svårläst.	HEMMANSÄGAREN CARL PETTERSON FR HOLMA *1848 †1916 HANS MAKÅ ANNA PETTERSON *1854 †1911 JOH. 11:25-26	Klass 1 Karaktärsskapande tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, bibelreferens.	
430-431	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN J.F. LARSSON FR. BJÖRKA *1823 †1905 HANS MAKÅ SUSANNA FÖDD CHRISTIANSSON *1839 †1908 DAV. PS. 81 V.8. SV. PS. 489	Klass 1 Tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, bibel- och psalmboksreferens.	
432-433	Hög vård i svart granit.	KYRKVÅRDEN AUGUST SAMUELSSON FR. HÖREDABY *1841 †1906 HANS MAKÅ KRISTINA *1843 †1909 SV. PS. 477V. 7	Klass 2 Tidstypisk högre vård. Titel, hemvist, psalmboksreferens.	
436-437	Hög vård i svart granit.	KYRKVÅRDEN S.A. JONSSON *1840 †1923 HANS MAKÅ KRISTINA *1845 †1913 BRÅKNARYD	Klass 2 Tidstypisk högre vård. Titel, hemvist.	
438	Mellanhög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN C.J. WERN FRÅN ORRAP *1841 †1919 HANS MAKÅ CHARLOTTA *1845 †1914	Klass 1 Tidstypisk vård i mindre format. Titel, hemvist.	

444	Hög vård i svart granit.	KYRKOVÄRDEN C.A. JONSSON FR. KÄRINGSTORP *1845 †1915 HANS MAKAS MATILDA *1845 †1916	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist.	
448-450 samt 477-478	Grusgrav med stenram i två etage. Hög vård i rosa granit.	OSCAR LARSSONS FAMILJEGRAV OSCAR 1853 – 1917 MARIA 1864 – 1945	Klass 2 Två grusgravar i etage, tidstypiska vårdar.	
455-457	Grusgrav med stenram, korsformad vård i svart granit. Sekundärsten.	C.F. JONSSON WEKU *1845 †1935 HANS MAKAS ANNA-LENA *1842 †1921 GUD ÄR KÄRLEKEN DOTTERN ALMA KARLSSON *1881 †1962	Klass 2 Karaktärsskapande grusgrav med kraftigt kors. Hemvist.	
458	Grusgrav med gjutjärnsstaket och två tujor.	HEDERSTIERNA	Klass 1 Grusgrav med staket. Ovanligt utformad vård.	
461-462	Hög vård i svart granit.	KOMMINISTERN I HÖREDA OCH MELBY J.F. ECKERMANS FAMILJEGRAV	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård. Titel. Vård med koppling till Höreda och Mellby kyrka.	

463-464	Hög vård i svart granit.	FAR OCH MOR JOHAN WILH. ANDERSSON *1843 †1926 EMMA LOVISA *1851 †1928 BJÖRKA SÖDERGÅRD DE SKOLA VILA SIG FRÅN SITT ARBETE	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist, vers.	
468-471	Grusgrav med stenram. Korsformad vård i svart granit. Två sekundärstenar.	KYRKOHERDEN K.A. ANKARBERG *1852 †1924 HANS MAKAS PAULINE *1862 †1945 2 TIM 2:19 FÖRSAMLINGARNA RESTE VÅRDEN FRÖKEN GERTRUD ASKER *1850 †1919 1 JOH. 1:9 SIONS T. 737 LÄRARINNAN MARIA ANKARBERG *1857 †1916 UPP. 22:14	Klass 1 Karaktärsskapande grusgrav med tre vårdar, högrest kors samt två hållar. Titlar. Bibelreferenser. EFS sångbok Sionstoner. Vård med koppling till Höreda och Mellby kyrka.	
474-475	Grusgrav med stenram. Mellanhög vård i svart granit.	SYSTRARNA KARLSSON-HOLMQVIST PRÄSTORP GRAVPLATS JOH. 11:25	Klass 1 Grusgrav över systrar. Tidstypisk vård med anonym text. Hemvist, bibelreferens.	
480-481	Hög vård samt håll i svart granit. Sannolikt har de två vårdarna ursprungligen varit placerade i en grusgrav.	KONTRAKTSPROSTEN C.P. GUSTAFSON *1831 †1905 HANS MAKAS KLARA FÖDD ROSENGREN *1845 †1925 JOH. EV. 14 KAP. SV. PS.486 PROSTINNAN MATHILDA ROSENGREN F. WEJDLING *1810 †1883	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård samt mindre håll. Titlar, bibel- samt psalmboksreferens. Vård med anknytning till församlingen.	

Kvarter C

114-115	Hög vård i grå granit.	MURAREN O. HEMMANSÄGAREN P.A. ROSELL KOANÄS *1868 †1942 JOH. E. 11-25	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titlar, hemvist, bibelreferens.	
749	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	HUSTRUN MATILDA CARLSSON *1866 †1923	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922- 1924	
751	Låg vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	EMMA SVENSSON *1867 †1923 PROSTORP	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922- 1924 Hemvist.	
752	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen. Svårläst.	P.D.A. PETTERSSON *1854 †1923 SOVI RO Oläsligt	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922- 1924	
754	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen. Svårläst.	JOHANNA MAGNUSSON BJÄSSARP *1845 †1923 Oläsligt	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922- 1924 Hemvist.	

755	Häll i svart granit, rest av allmänna linjen.	EGON CEDERBORG 1911 – 1923	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922-1924 Barnvård.	
755	Häll i svart granit, rest av allmänna linjen.	JOHANNES JOHANSSON KARINSSTORP *1839 †1924 JOH. 11:25	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922-1924 Hemvist, bibelreferens.	
756	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	GURLI MALM *1895 †1924	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922-1924	
757	Häll i svart granit, rest av allmänna linjen.	ROBERT KARLSSON VÄSTRA NÄS *1872 †1924	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922-1924	
758	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	MAJA LISA SVENSSON *1834 †1924 INGARP VAREN ALLTID REDO	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922-1924 Hemvist, motto.	

759	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	O.L. JONSSON *1843 †1924 BONDERYD	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922-1924 Hemvist.	
760	Häll i svart granit, rest av allmänna linjen.	BERTIL JOHNSON ENKARYD (?) *1916 †1924	Klass 1 Samlad rad från allmänna linjen, 1922-1924 Hemvist.	
783	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	EMELIA KARLSSON F. AHLGEN INGARP *1888 †1928 SV. M. 250	Klass 1 Rest av allmänna linjen. Hemvist, Sv. missionsförbundets sångbok.	
789	Genombrutet gjutjärnskors.	JOHAN FREDRIK KARLSSON *1843 †1927	Klass 1 Rest av allmänna linjen, sent gjutjärnskors.	

Kvarter D

99-100	Mellanhög vård i svart granit.	HUSAREN F.O. EKBLAD *1866 †1944 HUSTRUN KRISTINA *1864 †1938	Klass 1 Tidstypisk mindre vård med slipad dekor. Titel.	
577	Liten håll i svart granit, rest av allmänna linjen.	MARIA GUSTAFSSON TINGSHOLMEN *1843 †1912	Klass 1 Rest av allmänna linjens äldsta vårdar. Hemvist.	
581	Liten håll i grå granit, rest av allmänna linjen.	KARL A. SVENSSON *1871 †1912 BJÖRKA	Klass 1 Rest av allmänna linjens äldsta vårdar. Hemvist.	
591	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	ELIN BERGMAN *1901 †1911	Klass 1 Rest av allmänna linjens äldsta vårdar.	
592	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	JUDIT ANDERSSON FR. GRIMMESTORP *1891 †1911	Klass 1 Rest av allmänna linjens äldsta vårdar. Hemvist.	

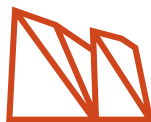
634	Hög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN REINH. KARLSSON FR. HAGA *1881 †1915	Klass 1 Rest av allmänna linjens äldsta vårdar. Titel, hemvist.	
638-639	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	ERIK PETERSON Ö. NÄS 1891 – 1915	Klass 1 Rest av allmänna linjens äldsta vårdar. Hemvist.	
641	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	C.J. ANDERSSON FR. TINGSHOLMEN 1830 – 1915	Klass 1 Rest av allmänna linjens äldsta vårdar. Hemvist.	
642	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	K.A. ANDERSSON RUSSNÄS *1862 †1915	Klass 1 Rest av allmänna linjens äldsta vårdar. Hemvist.	
648	Mellanhög vård i rosa granit, rest av allmänna linjen.	C.A. PETTERSSON SOCKSJÖSTUGAN *1851 †1917 JOH. UPPB. 21:5	Klass 1 Enstaka bevarade vårdar från allmänna linjen. Hemvist, bibelreferens.	

665	Häll i svart granit, rest av allmänna linjen.	LANTBRUKAREN HERBERT SVENSSON TINGSHOLMEN *1883 †1918 JOH. 3:16	Klass 1 Enstaka bevarade vårdar från allmänna linjen. Titel, hemvist, bibelreferens.	
703	Mellanhög vård i svart granit, rest av allmänna linjen.	F.D. SOLDATEN A.M. SKÖLD UGGLEKÄRR *1825 †1920	Klass 1 Enstaka bevarade vårdar från allmänna linjen. Titel, hemvist.	
999	Liten häll i rosa granit, del av allmänna linjen.	LINNEA KARLSSON *1889 †1958	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963.	
1000	Låg vård i svart granit, del av allmänna linjen.	EMIL JOHANSSON *1879 †1958 PERSTORP JOH. 3:16	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963. Hemvist, bibelreferens.	
1001	Låg vård i svart granit, del av allmänna linjen. Senare tilagd inskription.	CARL SVENSSON *1873 †1958 HANS MAK HILMA *1877 †1960 SV. PS. 595	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963. Psalmboksreferens.	

1001	Låg vård i svart granit, del av allmänna linjen.	VALFRID HERNEMALM *1910 †1959 ROSTORP	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963. Hemvist.	
1002	Låg vård i svart granit, del av allmänna linjen.	OSKAR JONSSON *1877 †1959 KOANÄS	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963. Hemvist.	
1003	Låg vård i svart granit, del av allmänna linjen.	AXEL STAAF *1887 †1960 SKÄLSNÄS	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963. Hemvist.	
1004	Låg vård i svart granit, del av allmänna linjen.	EDVIN JOHANSSON *1875 †1961 HUNNERSTAD	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963. Hemvist.	
1005	Låg vård i svart granit, del av allmänna linjen.	OSKAR SVENSSON *1884 †1961	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963.	

1005	Låg vård i rosa granit, del av allmänna linjen.	INSTRUMENTSLIPARE I.A. HULTBERG	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963. Titel.	
1007	Låg vård i svart granit, del av allmänna linjen.	ESTER SVENSSON *1883 †1962 PERSHULT	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963. Hemvist.	
1009	Låg vård i svart granit, del av allmänna linjen.	MARIA CARLSSON *1884 †1963 VIMMENARP SV. PS. 66	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963. Hemvist.	
1010	Mellanhög vård i svart granit, del av allmänna linjen.	ERIK LEKSTRÖM *1890 †1963 GUMMEKVARN	Klass 1 Sista raden av allmänna linjen med vårdar från 1958-1963. Ingår i ett kvarter med få sentida inslag från 1929-1963. Hemvist.	
1145	Mellanhög-hög vård i svart granit placerad i ett större häckomgärdat bås.	ARMFELTS FAMILJEGRAF	Klass 2 Sekundär grav. Familjegraven ersatte det raserade gravkoret i kyrkan 1828. Ytan bör återställas med grus.	

År 2018 genomfördes en kulturhistorisk inventering av alla gravar på Höreda kyrkogård. Föreliggande rapport presenterar inventeringen och ger ett förslag till bevarandeplan.

Byggnadsvårdsrapport 2019:05
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM